

ТРЕЋЕ ОДЕЉЕЊЕ

ОДЛУКА

Представка број 10772/19

Искендер ЋОРОВИЋ
против Србије

Европски суд за људска права (Треће одељење), на заседању Одбора 07. јула 2026. године у саставу:

Lətif Hüseynov, председник,

Матеја Ђуровић,

Canòlic Mingorance Cairat, судије,

и *Olga Chernishova*, заменица секретара Одељења,

Имајући у виду:

представку (број 10772/19) против Републике Србије, коју је Суду по члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Конвенција) поднео 19. фебруара 2019. године држављанин Србије, господин Искендер Ћоровић (у даљем тексту: подносилац), рођен 1943. године, с пребивалиштем у Новом Пазару, кога је пред Судом заступала госпођа С. Ристић, адвокатица из Краљева;

одлуку да се Влади Републике Србије (у даљем тексту: Влада), коју заступа њена заступница, госпођа З. Јадријевић Младар, достави обавештење о притужбама поднетим на основу члана 6. Конвенције и члана 1. Протокола број 1, које се односе на национализацију имовине и накнадно одбијање захтева подносиоца за реституцију у натури, као и да се преостали део представке прогласи недопуштеним;

запажања странака;

Након већања, одлучује као што следи:

ПРЕДМЕТ СЛУЧАЈА

1. Представка се односи на национализацију имовине која је припадала покојном оцу подносиоца, а која се састојала од парцеле земљишта и објеката изграђених на њој, коју је извршио бивши комунистички режим. Она се такође односи на накнадни поступак у којем су, након управног и судског преиспитивања, домаћи органи утврдили да подносилац, упркос томе што је био законски наследник свог покојног оца, није имао право на реституцију предметне имовине у натури.

2. Агенција за реституцију, Министарство финансија и Управни суд одбили су захтев подносиоца, будући да је национализована имовина у међувремену претворена у музеј (Музеј „Рас” у Новом Пазару) и формално постала део националног наслеђа. Поред тога, реституција у натури, коју је захтевао подносилац, значајно би отежала функционисање и рад установе. Управни и судски органи су се такође позвали на члан 18. став 1. тачка 3) Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, који је био на снази у релевантном периоду (Закон о враћању одузете имовине и обештећењу – видети доле наведени став 7).

3. Уставни суд је 3. октобра 2018. године одлучио против против подносиоца и прихватио образложење Управног суда.

4. Дана 25. фебруара 2019. године Агенција за реституцију донела је допунско решење којим је подносиоцу признато право на обештећење за национализацију предметне имовине, а Министарство финансија је 1. јуна 2023. године, одлучујући по жалби, потврдило то решење. Подносилац није покренуо управни спор пред Управним судом и 24. јула 2023. године обавестио је Агенцију за реституцију да „одустаје од даљег поступка” у том погледу. Сходно томе, Агенција за реституцију није донела накнадно решење којим би утврдила тачан износ обештећења који треба исплатити подносиоцу, као ни конкретан начин и рокове за његову исплату.

5. У међувремену, 15. јануара 2020. године, подносилац је поднео засебну парничну тужбу, захтевајући утврђење свог непрекинутог права својине на национализовану имовину, на основу тврдње да првобитно одузимање имовине његовог покојног оца није било извршено у складу са законом који је био на снази у релевантном периоду. Према информацијама садржаним у списима предмета, тај поступак је тренутно још увек у жалбеном поступку, након што је у више наврата био враћан на поновни поступак.

6. Чланом 4. и чланом 8. став 1. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу било је, између осталог, прописано да ће национализована имовина бити враћена у натури или путем обештећења, али да је потоња могућност била одговарајућа само у случајевима када реституција у натури није била могућа у складу са одредбама тог закона.

7. Одредбом члана 18. став 1. тачка 3) Закона о враћању одузете имовине и обештећењу било је прописано да се право својине на непокретностима неће „поново успоставити” – односно, да имовина неће бити враћена у натури – када се она користи од стране установа у областима здравства, образовања, културе или науке, или од стране других установа које пружају јавне услуге и које су основали носиоци права јавне својине, и када би реституција у натури значајно отежала функционисање и рад тих служби.

8. Подносилац се, на основу члана 1. Протокола број 1, притуживао због „лишавања” наведене „имовине без постојања било каквог јавног интереса” који би то оправдао. Подносилац се даље, на основу члана 6. Конвенције и члана 1. Протокола број 1, притуживао да су одлуке донете у управном поступку и спору, у поступку и у поступку пред Уставним судом, поводом његовог захтева за реституцију у натури, биле произвољне. С тим у вези, посебно је указао на другу национализовану имовину која је била претворена у музеје, али је потом враћена у натури њиховим првобитним власницима, односно њиховим законским наследницима, како су они то захтевали.

ОЦЕНА СУДА

9. Влада је тврдила да су притужбе подносиоца у суштини биле ограничене на поступак покренут његовим захтевом за реституцију у натури и да се нису односиле ни на једно друго питање. Даље је тврдила да подносилац у уставној жалби коју је поднео Уставном суду није указао на питање наводно неуједначене домаће праксе у погледу реституције у натури друге имовине која је била национализована од стране бивших комунистичких власти. Влада је, најзад, истакла да је притужба подносиоца која се односила на имовину била неспојива са Протоколом број 1. *ratione temporis*, али да су, у сваком случају, одлуке и пресуде којима је одбијен захтев подносиоца за реституцију у натури биле ваљано образложене и у потпуности засноване на меродавном домаћем законодавству.

10. Подносилац је у начелу оспорио приговоре Владе. Такође је тврдио да у својој уставној жалби није могао да се позове на неуједначену праксу у вези са реституцијом у натури, будући да је за њу сазнао тек накнадно. У сваком случају, одбијање захтева подносиоца за реституцију у натури било је произвољно.

11. Суд подсећа да гаранције садржане у члану 6. став 1. укључују обавезу судова да пруже адекватно образложење за своје одлуке. Образложена одлука показује странкама да је њихов предмет заиста размотрен и тиме доприноси већем прихватању судске одлуке. Међутим, члан 6. став 1. се не може тумачити тако да захтева детаљан одговор на сваки аргумент. Обим у којем се ова обавеза образлагања примењује може варирати у зависности од природе одлуке и може се утврдити само у светлу околности конкретног предмета (видети, на

пример, *Паун Јовановић против Србије*, број 41394/15, ст. 100–101, од 7. фебруара 2023. године, са даљим упућивањима).

12. Суд такође напомиње да се члан 1. Протокола број 1. не може тумачити тако да намеће било какву општу обавезу државама уговорницама да врате имовину која је на њих пренета пре него што су ратификовале Конвенцију. Нити члан 1. Протокола број 1. намеће било каква ограничења слободи држава уговорница да одреде обим реституције имовине и да изаберу услове под којима пристају да обнове имовинска права бивших власника (видети, на пример, *Кореску против Словачке* [ВВ], број 44912/98, став 35, ЕСЉП 2004-IX). С друге стране, када држава уговорница, након ратификације Конвенције и Протокола број 1. уз њу, усвоји закон којим се прописује потпуна или делимична накнада за имовину конфисковану под претходним режимом или враћање такве имовине, такав закон се може сматрати основом за настанак новог имовинског права заштићеног чланом 1. Протокола број 1. код лица која испуњавају услове за стицање тог права (видети, на пример, *Von Maltzan и др. против Немачке* (одл.) [ВВ], бр. 71916/01 и још 2 предмета, став 74. *in fine*, 2005-V, са даљим упућивањима).

13. Када је реч о предметном случају, Суд сматра да су одлуке које су донели Агенција за реституцију, Министарство финансија, Управни суд и Уставни суд, када се разматрају у светлу члана 6. Конвенције и члана 1. Протокола број 1, заиста биле засноване на разлозима који су били доследни, релевантни и довољни, и који су имали основ у меродавном домаћем законодавству, које је примењено у циљу остваривања јавног интереса (видети горе наведене ст. 2, 3 и 7.).

14. Поред тога, подносилац је тврдио да су музеј, укључујући његове експонате и збирке, могли бити безбедно премештени у друге одговарајуће просторије. Истовремено, у стручном налазу који је поднео подносилац изричито је наведено, између осталог, да у центру Новог Пазара заправо није било других државних зграда које би биле релевантно сличне просторијама које је музеј користио. Истина, постојала је једна архитектонски слична државна зграда, али је она изграђена у каснијем периоду. Међутим, према мишљењу вештака, постојао је одређени број релевантно сличних зграда у приватној својини, али је то, по мишљењу Суда, ирелевантно за одлучивање у предметном случају, будући да државни музеј очигледно није могао бити премештен у било коју од тих зграда.

15. Влада је тврдила, а подносилац то није уверљиво оспорио, да сам музеј није имао на располагању никакве алтернативне просторије. Суд с тим у вези напомиње да су просторије музеја коришћене за наведену намену, као и да је један део музејског комплекса, како се чини, такође коришћен као простор за складиштење. Поред тога, док је још један део музејских просторија наводно користио чувар музеја као своје место становања, подносилац је пред домаћим органима тражио искључиво реституцију у натури целокупне национализоване имовине.

16. Подносилац је такође навео да, чак и када је одређена непокретна имовина формално проглашена делом културног наслеђа, она и даље може бити враћена у натури приватном власнику, уз задржавање њене званичне намене, односно статуса. С тим у вези, Суд међутим напомиње да би у било ком случају дошло до реституције у натури, без обзира на наведени статус, и даље морали бити испуњени релевантни услови прописани Законом о враћању одузете имовине и обештећењу (видети став 7 изнад).

17. Најзад, Влада је доставила информације о већем броју поступака реституције који су се односили на различите јавне установе у Србији. У неким од тих поступака имовина је враћена у натури, али су у већини предмета предметни захтеви одбијени. Међутим, сви ти предмети су разматрани појединачно и о њима је одлучено на основу применљивих законских критеријума. У два од тих предмета (који су се такође односили на музеје), зграде су враћене у натури; међутим, за разлику од предметног случаја, утврђено је да таква реституција не би значајно отежала функционисање и рад предметних установа. Конкретно, предметне просторије су у тим случајевима, између осталог, коришћене у административне сврхе, у њима су се налазиле привремене или приватне збирке, и/или су саме установе имале приступ додатним просторијама.

18. Имајући у виду претходно наведено, а сасвим независно од приговора Владе у погледу неисцрпљивања домаћих правних средстава и *ratione temporis* (видети горе наведене ст. 9. и 10.), Суд сматра, у погледу притужби подносиоца које се односе на његов захтев за реституцију у натури на основу члана 6. Конвенције и члана 1. Протокола број 1, да је овај део представке очигледно неоснован и да се, као такав, мора одбацити у складу са чланом 35. ст. 3(а) и 4. Конвенције.

19. У погледу додатне притужбе подносиоца на основу члана 1. Протокола број 1. која се односи на „лишавање” наведене „имовине без постојања било каквог јавног интереса” (видети горе наведени став 8), чак и под претпоставком да се она односи на првобитну национализацију непокретности његовог оца (видети став 1 изнад), Суд сматра да се, независно од било каквих питања у вези са њеном усклађеношћу *ratione temporis*, ова притужба мора одбацити на основу члана 35. ст. 1. и 4. Конвенције због неисцрпљивања домаћих правних

средстава. Конкретно, релевантни парнични поступак је још увек у току пред домаћим судовима (видети горе наведени став 5).

20. Суд, најзад, напомиње да се подносилац пред њим никада није притуживао у вези са поступком реституције путем обештећења (видети горе наведене ст. 8 и 4, тим редоследом), због чега ово питање не може бити разматрано (видети, на пример и у овом контексту, *Радомиља и др. против Хрватске* [ВВ], бр. 37685/10 и 22768/12, став 126, од 20. марта 2018. године).

Из ових разлога, Суд, једногласно,

Проглашава представку неприхватљивом.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаном облику 27. августа 2026. године.

Olga Chernishova

Заменица Секретара

Latif Hüseyinov

Председник